

LA INQUISICIÓ CONTRA MARIANO MACIA, SASTRE D'ARENYS DE MAR. SEGLE XVIII

Antoni Llamas Mantero

Grup d'Història del Casal de Mataró

INTRODUCCIÓ

En aquest treball intentarem fer l'aproximació al delicte de les proposicions, un delicte que aborda nombrosos temes relacionats fonamentalment amb la religió catòlica. Principalment, les proposicions eren actuacions de paraula o bé d'obra que anaven directament contra les directrius emanades de l'Església. La institució encarregada de la seva persecució i càstig, si era necessari, va ser la Inquisició, que evidentment era la que més recursos humans podia tenir al seu abast, i, a més, el pes de la seva actuació al llarg dels segles marcava en la consciència de la gent respecte i por.

En aquest cas, l'acusat és un sastre d'Arenys de Mar, Mariano Macia, que és delatat pels seus veïns, en primer lloc, al mossèn d'Arenys, que passarà l'acusació al Sant Ofici, que serà l'encarregat d'iniciar les investigacions i portar a terme totes les diligències del procés.

LA DELIMITACIÓ DEL DELICTE: LES PROPOSICIONS

La Inquisició emmarcava dintre d'aquest epígraf una gran quantitat de temes, tots amb el mateix fil conductor, que era la normativa religiosa emanada de l'Església catòlica. Entre els més importants podem destacar els següents:

- Les proposicions herètiques: que eren aquelles que negaven l'existència de Déu.
- Les errònies: aquelles que eren contràries a la veritat donada per l'Església.
- Les malsonants: aquelles que es deien amb un manifest doble sentit i que anaven contra la moral catòlica.
- Temeràries: les que no seguien la norma de la raó en els assumptes de fe o dins del que es coneix com els bons costums.
- Escandaloses: les que donaven una opinió equivocada de qualsevol tema relacionat amb la fe.
- Cismàtiques: les que atacaven directament la unitat de l'Església.

- Impies: les que anaven contra la pietat.
- Injurioses: les que anaven contra els fidels o el clergat.
- Blasfemes: les que anaven contra la divinitat, símbol religiós o contra qualsevol objecte d'adoració i culte¹.

Evidentment, el poble no estava preparat per a grans profunditats teològiques i, amb el costum popular de fer sevir un llenguatge planer i senzill, no era gens estrany que es caigués en errors. En aquests delictes anomenats de paraula, la Inquisició va ser l'encarregada de la seva persecució i càstig. Com que el tema es va perllongar durant segles, va donar lloc a una gran quantitat de processos i, fins i tot cap al final de la seva existència, va ser la seva tasca principal.

Les proposicions normalment són expressions realitzades sense cap reflexió, en què el protagonista es deixa portar pel seu mal humor, les ganes de fer broma o bé de cridar l'atenció de la resta d'oients. El problema era que, si això arribava al coneixement de la inquisició i si aquesta sospitava que podia atemptar contra les normes establertes, iniciava la investigació i el personatge és trobava davant del tribunal.

L'INICI DEL PROCÉS CONTRA MARIANO MACIA

S'inicià el procés de la manera següent: «*El Inquisidor Fiscal de Barcelona contra Mariano Macia en que viene en la villa de Arenys votado en prision de carceles secretas por proposiciones*».

En aquest primer moment ja ens surten diversos temes. En primer lloc, l'inquisidor fiscal. Aquest personatge era cabdal en el desenvolupament de tot l'acte, era el càrrec més important dintre del funcionariat inquisitorial després de l'inquisidor. Estava a les ordres de l'inquisidor, i era l'encarregat d'obrir i tancar la sala del secret i portar la documentació de l'acte. El càrrec com a tal va sorgir a partir del 1660. A causa de la seva importància, s'intentava que fos una persona de comportament inqüestionable. Normalment, una vegada s'havia estat inquisidor fiscal, hi havia moltes possibilitats de ser inquisidor.

Un altre tema previ que surt en la documentació del procés és la dels qualificadors. Eren aquests personatges, normalment teòlegs, els encarregats de valorar si hi havia proves suficients per iniciar el procés i cursar l'ordre d'arrest contra l'acusat. Immediatament es procedia a la confiscació de tots els béns del presoner, tant personals com familiars, i se'n feia una relació detallada. Aquesta

1. JIMÉNEZ MONTESERIN, M. *Léxico inquisitorial. Historia de la Inquisición en España y América*. Vol. I. Editorial Nacional. Madrid, p. 184-217.

2. AHN / 1.1.10.4.1.1 / INQUISICIÓN, 3724, EXP.23

Palau Reial. Barcelona. Seu de la Inquisició i de les presons secretes. Font: Caminos de Sefarad. Red de juderías de España. Barcelona.

era la norma general de procedir, tot i que sabem de casos en què es procedia primer a l'arrest i l'empresonament de l'acusat sense l'actuació dels qualificadors.

Un altre dels temes és el de les presons. A Barcelona, eren dintre del Palau Reial, un edifici que al llarg de la seva vida sempre va tenir problemes de conservació per manca de recursos econòmics. Quan es parla en la documentació de presons secretes, s'estan referint a cel·les, és a dir, a habitacions més o menys grans i no a un edifici concret. Cal remarcar que les presons de la inquisició estaven lluny de ser antres d'horror, com les descriuen certa literatura fantàstica i el cinema. Certament, tenien millors condicions sanitàries que les presons civils i als presoners se'ls donava menjar, això sí, a càrrec seu. D'aquí l'embargament de béns que es feia tant del presoner com de la família. I si no s'ho podien pagar, era a càrrec de la mateixa inquisició. Aquí també es donaven greuges comparatius. Sabem que, aquells que s'ho podien permetre, tenien fins i tot cuiner propi i servei, cosa que va molestar sempre els inquisidors. Evidentment, la part més dura, a part de la manca de llibertat, era l'aïllament del presoner, que no tenia cap contacte ni amb la seva família ni amb el món exterior. A més, li estava prohibit el contacte amb els altres presoners i, una vegada posat en llibertat, no podia comunicar a ningú el que havia vist i viscut. Però, a causa d'aquesta migradesa de recursos econòmics, cal citar que només hi havia tretze cel·les i la incomunicació es feia difícil que fos portada a terme amb rigor.

Ll. de N. Gonzalez, Madrid.

Il·lustració *Anales de la inquisición*. Font: webislam.

Pel que fa a les presons, cal esmentar que hi havia diversos graus de presó. La més dura era la presó secreta, ja que estava destinada a fer passar al presoner un llarg període de temps encarcerat, fins i tot anys, fins que el seu procés es resolgués. Les altres, com les de penitència, on es tancava el presoner a complir la condemna, no van donar cap problema, ja que a Barcelona no existien, i es donava com a presó la mateixa ciutat o bé, en algun cas, el monestir de Montserrat. Les presons mitjanes eren les destinades als familiars i altres càrrecs del Sant Ofici i personatges d'especial rellevància. Evidentment, eren les millors i d'aquestes tampoc no n'hi havia a Barcelona.

EL DESENVOLUPAMENT DEL PROCÉS

«Tuvo principio por delacion general en denuncia de Mariana Presas hizo al Sto. Oficio, el Calificador Josef Bendrell que traducida la castellano dice así fol.3. Diose cosmission al guadian el reconicimiento y examen, y en su virtud reconicio la carta de dicha Mariana que esta casada de 37 años y contesta en lo que ya tenia dicho»³.

En primer lloc, tenim que l'acusació contra el nostre sastre d'Arenys de Mar es va donar per delació general, és a dir, un nombre important de testimonis, que anirem veient, van posar en coneixement, primer del mossèn i aquest als familiars de la inquisició d'Arenys, les acusacions que van portar a judici Mariano Macia. La denúncia era obligatòria, ja que si una persona estava al cas d'un delictes i no ho posava en coneixement del Sant Ofici podia ser inculpada per ocultació en el cas que es descobrís el delictes per altres mitjans o altres testimonis.

Segueixen les declaracions dels altres testimonis, que van aclarint i delimitant les acusacions contra l'inculpat.

«Amancia Rabel de 20 años, a la 2ª declaro, dijo haber oido al Reo pronunciar que no havia Ynfierno, que no havia purgatorio que despues de muertos eramos como los perros, pero la parece que lo dijo porque pasa frio. Jaime Rabadell de 30 años sastre dijo a las 6 venidas este diligiese y pidio informar al cura de la vida y costumbres del reo y le dijo Josef Raiola Soltero de 39 años a los dos que de esto nada dice. Francisca Grau y Caia de 22 años casada dice que el Reo dijo unas proposiciones malsonantes y escandalosas pero no sabe quales fueron, y preguntada si havia dicho que nuestras almas eran como las de los perros y que no havia purgatorio ni Ynfierno, responde que no lo ha oido, ni sabe quin lo avia dicho que precisa que el Reo oie Misa pero que el Rosario no sabe que es rezarlo, que le tiene en muy mal concepto, y que cuando dijo las proposiciones no se acuerda y que estaba presente Maria Caia Doncella, esta no contesta cosa alguna»⁴.

3. Ibídem.

4. Ibídem.

Com podem veure, tenim un qualificador que ha de traduir les declaracions al castellà, ja que l'inquisidor de torn el desconeix. El mossèn és el que rep les acusacions contra Mariano Macia i la declaració més compromesa és la d'Amancia Rabel, tot i que el disculpa, ja que és el fred el que li fa dir aquestes coses. Tot això ens indica que el nostre sastre no passava un bon moment econòmic, si és que passava fred. Francisca Grau reconeix que té una forta animadversió contra l'acusat, i deixa entreveure que és un cristià de compromís, ja que no sap el rosari. Pel que fa a la investigació, s'inclou la declaració d'un altre sastre, Jaime Rabadell, que és el que contacta amb el mossèn i li passa informes. I continuen les declaracions dels altres testimonis de la manera següent:

«Jaime Martínez casado y marinero de 23 años a las preguntas del Sto. Oficio, nada dice, y si conoce a Francisco Sola marinero de 33 años, a las que nada sabe y preguntado como el antecedente. Pablo Presa carpintero de 35 años a las preguntas referidas tampoco sabe cosa alguna y a la si conoce al Reo dijo fol. 13. hai buenos informes de todos los testigos pero o estan ratificados. Vistas estas diligencias por el Inquisidor fiscal se pidio correccion de seguimiento y nada resultado, tambien se pidio que se causase extracto que se dio en la Audiencia a tres Calificadores que conforme digeron y en vista de todo se voto a prision con embargo de bienes. En vista del informe del cura se mandaron examinar a Josef Casola y demas de esta vista.⁵»

Com podem veure en aquests testimonis, s'excusen que no saben res del tema de les proposicions i, en vista d'això, es passa el cas a tres qualificadors de la inquisició, que es ratifiquen en el delictes, tot i que les investigacions continuen tant de testimonis anteriors com de nous.

CONCLUSIONS

Com hem vist al llarg del procés contra Mariano Macia, el seu delictes és fer manifest públicament i davant de testimonis una proposició que podria pertànyer per ella mateixa a tres tipologies diferents: l'errònia, la temerària i l'escandalosa. De tots els testimonis interrogats, només un dóna un aclariment exacte del que s'imputa a l'acusat i la resta o bé no ho saben o no en volen saber res o tenen prejudicis en contra d'ell. Per tant, són els qualificadors de la inquisició els qui ratifiquen el veredictes inicial de presó secreta i embargament de béns.

El problema que tenim és que la resolució i la sentència del procés no ens ha arribat, però sabem que el delictes de les proposicions va donar molta feina als inquisidors. Una vegada ja havien resolt el problema dels jueus, dels moriscs, els

3. Ibídem.

4. Ibídem.

5. Ibídem.

heretges i les bruixes, es van centrar en la moralitat pública i en el tema de la fidelitat religiosa. Per tant, tenim casos paral·lels, com per exemple, el de Rafael Ros, argenter de Mataró, que el 1816 deia coses més fortes que el nostre sastre, com per exemple que *«Dios era un carajo marino, que no havia inferno, que no havia Demonios y que el motivo de no creer en estos era porque no havia visto ninguno, que el pagaria una onza de oro por hallarse con un demonio en la cama, que no creia que Maria Santísima fuese Virgen por que el Espiritu Santo se habia abrazado con ella y no sabia lo que habia hecho con ella...»*⁶

La sentència de Rafael Ros va ser, una vegada penedit, la següent: *«...que se le reprenda, advierta y conmine y sea absuelto ad cautelam»*⁷.

Podem intuir que, una vegada examinat el cas del nostre sastre, la cosa podia anar de manera similar, amb una amonestació pública, pagament de les despeses de la seva presó i, com es feia en algun altre cas, l'obligació de fer catequesi amb el mossèn de la parròquia o una estada en un monestir per retornar-lo als principis correctes de la fe.

6. LLAMAS MANTERO, Antoni. "Rafael Ros: un cas típic de proposicions a Mataró". A: IX Sessió d'Estudis Mataronins. Mataró: Museu Arxiu de Santa Maria, 1993.

7. *Ibidem*.